ಮಂದಾಕಿನಿ ಪುರೋಹಿತ್*

ಬನವಾಸಿ ಕದಂಬರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ-ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ಕದಂಬರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅಮೂಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಉದಾತ್ತ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ ಕನ್ನಡಿಗರೆನಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪಕನಾದ ಮಯೂರ ಶರ್ಮನು (ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೩೨೫-೩೪೫) ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೋತ್ರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ಕಾಕುಸ್ಥವರ್ಮನ ತಾಳಗುಂದ ಶಾಸನವು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಮಯೂರಶರ್ಮನನ್ನು ಏವಮಾಗತೇ ಕದಮ್ಬ ಕುಲೇ ಶ್ರೀ ಮಾನ್ಬಭೂವ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ : ನಾಮತೋ ಮಯೂರಶರ್ಮೇತಿ ಶ್ರುತಶೀಲ ಶೌಚಾದ್ಯಲಂಕೃತಃ[1] ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ. ಅವರ ವಂಶಾವಳಿಯ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ವದ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದ ರವಿವರ್ಮನ ಗುಡ್ನಾಪುರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಯೂರ ಶರ್ಮನ ತಾತನಾದ ವೀರಶರ್ಮನನ್ನು 'ಹಾರೀತಿ ಪುತ್ರೋ ಮಾನವ್ಯ ಗೋತ್ರೋದ್ಭವೋ ದ್ವಿಜಃ ವೀರಶರ್ಮೇತಿ ವೇದಕುಳ ಮತಿಃ ಎಂದೂ ಮಯೂರ ಶರ್ಮನನ್ನು 'ವೇದ ವೇದಾಙ್ಗ ವಿಶಾರದಃ' ಎಂದೂ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನಾದ ವೀರಶರ್ಮ-ಹಾಗೂ ಮಯೂರಶರ್ಮ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ವೇದ-ವೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ವೀರಶರ್ಮನು ವೈದಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿದ್ದರೆ ಅವನ ಸುತ ಬಂಧುಷೇಣನು ಕ್ಷಾತ್ರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದನು. ಅವನ ಸುತನೇ ಮಯೂರಶರ್ಮ. ವೇದ ಪಾರಂಗತವಾಗಿದ್ದ ವೀರ ಶರ್ಮನು 'ಗುರುಕುಲ'ವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.[2]

ತಾಳಗುಂದ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಮಯೂರ ಶರ್ಮನು ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ವೀರಶರ್ಮನೊಡನೆ ಪಲ್ಲವರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಾಂಚಿಯ ಘಟಿಕಾ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅವನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ತನ್ನ ತಾತ (ಗುರು)ನಲ್ಲಿ ಪಡೆದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಕಾಂಚಿಯ ಘಟಿಕಾ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು ಕಾಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಯವರೊಡನೆ ನಡೆದ ಕಲಹದಲ್ಲಿ ರೋಷಗೊಂಡು "ಗುರು ಕುಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯು ನೃಪಾಧೀನವಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ನೊಂದು ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಕುಶ, ಸಮಿತ್ತು, ಆಜ್ಯ, ಚರುಗಳನ್ನು ಬಿಸುಟು ಅದೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದನು."[3] ಎಂಬ ವಿವರಣೆ ಗಮನಾರ್ಹ. ಒಟ್ಟಾರೆ

* 'ಯಶೋಧಾಮ' ಮಂಜುನಾಥಪುರ, ಮಾಳಮಡ್ಡಿ, ಧಾರವಾಡ-೫೮೦೦೦೭

1 ಡಾ। ಬಿ.ಆರ್ ಗೋಪಾಲ-ಬನವಾಸಿ ಕದಂಬರು ಸಂ. ಕದಂಬ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ-ಶಿರಸಿ ೧೯೮೩ ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ ೪ ಪುಟ ೮

2 " " ೨೩ ಪುಟ ೪೩

3 " " ೪ ಪುಟ ೮

ಕಾಕುಸ್ಥವರ್ಮನ ತಾಳಗುಂದ ಶಾಸನ ಹಾಗೂ ರವಿವರ್ಮನ ಗುಡ್ನಾಪುರ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಮಯೂರಶರ್ಮನ ವಂಶದವರೆಲ್ಲ ಸಕಲ ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಂದು 'ಗುರುಕುಲ' ಮಾದರಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯು ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಿತೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಅದೇ ತಾಳಗುಂದ ಶಾಸನವು ಮಹಾರಾಜ ರಘುವನ್ನು 'ಶ್ರುತಿಪಥ ನಿಪುಣಃ'[4] ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದರೆ, ಮುದಿಗೆರೆ ಶಾಸನವು "ಸಿಂಹವರ್ಮನು ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆ, ವಾಜಿ, ಗಾಂಧಾರ, ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ, ತತ್ವ-ಶಬ್ದ,-ನೀತಿ-ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಮಯ ಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮೃಗೇಶವರ್ಮನ ತಾಳಗುಂದ ಶಾಸನವು ಮೃಗೇಶನು ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣ-ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವೇದ ವೇದಾಂತಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರೆ[6] ಹರಿವರ್ಮನನ್ನು ಅವನ ಶಾಸನವೊಂದು ಶ್ರುತಜಲ ನಿಧಿಃ[5] ಎಂದ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ.

ಹರಿವರ್ಮನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವರ್ಷದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಮಹಾರಾಜಃ ಹರಿವರ್ಮ ಬಹುಭವಕೃತಃ ಪುಣ್ಯೈ ರಾಜಶ್ರೀಯಂ ನಿರುಪದ್ರವಾಮ್ ಪ್ರಥಿಷ್ಠ ಪಥಿಸ್ಥಿತಃ ಸ್ವಬಲ ಕುಲಿಶಾಭಃ ತೋಚ್ಚಿನ್ನ ದ್ವಿಷೆಧ ಸುಧಾಕರಃ[7] ಎಂದಿದ್ದಿದೆ. ಸಿಂಹವರ್ಮನು 'ಗುರು ಸಾಧು ಪೂಜಾ ನಿರತನೆಂದೂ' ವಿಜಯ ಶಿವ ಮೃಗೇಶನನ್ನು ದೇವದ್ವಿಜ ಗುರು-ಸಾಧು ಜನೇಭ್ಯಃ ಗೋ ಭೂಮಿ ಹಿರಣ್ಯ ಶಯನಾಚ್ಛಾದಿನ್ನೈಕ ವಿಧ ಪ್ರಧಾನ ನಿತ್ಯಃ" ಎಂದು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇವನನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಠ ವಿಪುಲ ಪುಣ್ಯಾಸ್ಕಂದಃ ಎಂದು ಶಾಸನಗಳು ಕೊಂಡಾಡಿವೆ.

ಕಾಕುಸ್ಥನು 'ವಿನಯ ಶೀಲನೂ ದೇವ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಯುಧಿಷ್ಠರನಾಗಿಯೂ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಅರಸರಿಂದ ದಾನ ಪಡೆದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅರ್ಹತೆ ಮತ್ತ ದಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳು : ಮಯೂರಶರ್ಮನು ಅಹಿಚ್ಛತ್ರದಿಂದ ಹದಿನೆಂಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಕರೆ ತಂದನೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅಗ್ರಹಾರಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಈ ಅರಸರ ಕಾಲವು ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾದ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನೊದಗಿಸಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇವರ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಆ ಕಾಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವೇದಾಭ್ಯಾಸ-ಅವರ ಗೋತ್ರ-ಪ್ರವರಗಳೂ, ಹಾಗೂ ದಾನಗಳ ಉದ್ದೇಶವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಮಾಂಧಾತವರ್ಮನ ೫ನೆಯ ವರ್ಷದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬವೊಂದರ ವಿವರವನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಆತ್ರೇಯ ಗೋತ್ರದ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಸ್ವಾಮಿ, ವೇದ ಪಾರಾಗತನಾಗಿದ್ದನು.[9] ದುಗ್ಗಮಾರ ಚತುರ ವೇದ ಭಟ್ಟ-ಶ್ರೀಧರ ಚತುರ ವೇದ ಭಟ್ಟ ಇವರು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಭಟ್ಟ ಹಾಗೂ ರವಿನಾಗ ಭಟ್ಟನ ಮಕ್ಕಳು. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಚತುರ್ವೇದ ಭಟ್ಟ' ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಚತುರ್ವೇದ ಭಟ್ಟ ಎಂಬುದು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಪಡೆದ ವಿದ್ವತ್ತಿನಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವರು ಒಂದೊಂದು ವೇದಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ಅರಸರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೋತ್ರ ಪ್ರವರಗಳ ವಿವರಗಳೂ ಮಹತ್ವವಾಗಿದೆ. ಔಪಗಹನಿ ಗೋತ್ರದ

---

4 ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ ೪ ಪುಟ ೯
5 " " ೨೬ ಪುಟ ೫೧
6 " " ೧೫ ಪುಟ ೩೦
7 " " ೨೬ ಪುಟ ೫೧
8 " " ೧೧ ಪುಟ ೨೩
9 " " " "

ಅಥರ್ವಣ ಶಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ ಪಿಂಗಳ ಸ್ವಾಮಿ ಕೌಂಡಿಣ್ಯ ಗೋತ್ರದ ತೈತ್ತಿರೀಯ ಶಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ ದೇವಶರ್ಮ, ಯಜುರ್ವೇದ ಶಾಖೆಯ ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರದ ಗೋವಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ, ಧೌಮ್ಯ ಗೋತ್ರದ ಭವಸ್ವಾಮಿ, ಕಾಶ್ಯಪ ಗೋತ್ರದ ಪಾಶುಪತ, ಅಹಿತಾಗ್ನಿ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮ, ಆತ್ರೇಯಗೋತ್ರದ ತ್ರಿಯಂಬಕಸ್ವಾಮಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳ ಅಂದು ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಗೋತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಆಯಾ ವೇದಗಳ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ'ಶರ್ಮ'ಹಾಗೂ 'ಸ್ವಾಮಿ' ಎಂದು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಅಪರೂಪದ ಗೋತ್ರಗಳ ಹೆಸರು ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಹರಿವರ್ಮನ ಎಂಟನೆಯ ವರ್ಷದ ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೈಮ್ಬಲ, ಚವುಲಿಯ ವಲಂದತ[10] ಕೆಲವು ಗೋತ್ರಗಳು. ಕಾಲಾಸ ಇದೇ ಶಾಸನದಿಂದ ಅರಸನು ಅಥರ್ವವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗೋತ್ರಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ತೇದಾವ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣವರ್ಮನ ಬೆಣ್ಣೂರು ಶಾಸನದಿಂದ ಈ ಅರಸನು ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾರೀತ ಗೋತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಭವಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬುವನಿಗೆ ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಭವಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಯಥಾ ನ್ಯಾಯೇನ ಸತತಪ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ವಿಶಿಷ್ಟಾ, ಛಂದೋಗ ಪಹಾಯ, ಯಜ್ಞವಿದಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ ಪಾರಾಣಾಯ" ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ[11] ಇದೇ ಇಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣವರ್ಮನು (ಶಿರಸಿ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನ) ವಾರಾಹಿ ಗೋತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸೋಮಯಾಜಿ[12] ಎನಿಸಿದ ಸೋಮ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ತನ್ನ ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳ ಪುಣ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಗಿರಿಗಡ ಗ್ರಾಮದ ಉಪಗ್ರಾಮ ದಾನ ಮಾಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸೋಮಸ್ವಾಮಿಯ ಪೃಥ್ವೀ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ ಸೋಮಪವಮಾನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಇವನಿಗೆ ಸೋಮಸ್ವಾಮಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಮನು (ಹೆರ್ಬಟೆ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನ) ತನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೋಸ್ಕರ ಹೆರ್ಬಟೆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇಯವಾಗಿ ಶುಕ್ಲಯರ್ಜುವೇದ ಶಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.[13] ಎರಡನೆಯ ಕೃಷ್ಣವರ್ಮನು ತನ್ನ ಆತ್ಮ ಶ್ರೇಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಹಸ್ರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದನು[14]

ಒಟ್ಟಾರೆ ಕದಂಬ ಅರಸರೆಲ್ಲರೂ ಆತ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿಯೂ, ಪುಣ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿಯೂ, ಹಿರಿಯರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಅವರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿಯೂ ವೇದ ಸಂಪನ್ನರಾದ, ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇಯವಾಗಿ, ಗೋದಾನ ಭೂದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದಾನ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಅರಸರು ಸಮಾಜದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ರವಿವರ್ಮನು ಗುಡ್ಡ ತಟಾಕವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದುದನ್ನು, ಗುಡ್ನಾಪುರ ಶಾಸನ ಹಾಗೂ ಕಾಕುಸ್ಥನು ಕೆರೆಯೊಂದನ್ನು ತೋಡಿಸಿದ್ದನ್ನು. ತಾಳಗುಂದ ಶಾಸಗಳು ಉಲ್ಲೇಸುತ್ತದೆ[15]

ವೇದ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದ ಈ ಅರಸರು ಹಿಂದಿನ ಅನೇಕ ಅರಸರು ಆಚರಿಸಿದ್ದ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮದ್ದಾದ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖನವು ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಕೃಷ್ಣವರ್ಮನ ಬನ್ನಹಳ್ಳಿಯ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನವು ಅವನನ್ನು

---

10 ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ ೩೧ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಕದಂಬ ಅರಸರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಾನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

11 ,, ,, ೩೫ ಪುಟ ೭೦

12 ,, ,, ೩೪ ,, ೬೮

13 ,, ,, ೩೧ ,, ೬೨

14 ,, ,, ೩೩ ,, ೬೬

15 ,, ,, ೪ ಹಾಗೂ ಶಾ. ಸ. ೨೩

ಅಶ್ವಮೇಧಯೋಜಿನಃ[16]ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಬೆಣ್ಣೂರು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಅಶ್ವಮೇಧವಭೃಥಸ್ನಾನ ಪವಿತ್ರೀಕೃತತ್ಮಾನಂ, ಕದಂಬಾನಾಂ ಪಞ್ಚಮೋ ಲೋಕಪಾಲಂ" ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.[17] ತಾಳಗುಂದ ಶಾಸನವಂತೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳ ಸುಂದರವಾದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಾವಭೃಥ ಪುಣ್ಯಾಭಿಷೇಕಾರ್ದ್ರ ಮೂರ್ಧಜಮ'ಪ್ರವಚನಾವಗಾಹ ನಿಷ್ಣಾತಂ'ವಿಧಿವತ್ಸಮಿಧಾಗ್ನಿ ಸೋಮಪಂ, ಪ್ರಣವಪೂರ್ವ ಷಡ್ವಿಧಾಧ್ಯೇಯ ನಾನರ್ದ್ಯಮಾನ್ತರಾಲಯಂ ಆಕೃಶ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಹೋಮೇಷ್ಟಿ ಪಶು ಪಾರ್ವಣ ಶ್ರಾದ್ಧ ಪೌಷ್ಟಿಕಂ[18] ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಗಳ ನಂತರ ಮಾಡಿದ ಅವಭೃಥ ಸ್ನಾನಗಳಿಂದ ಇವರ ಕೂದಲು ಸದಾ ಆರ್ದ್ರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಇವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಮಿತ್ತುಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಓಂಕಾರದಿಂದಲೂ ಷಡ್ವಿಧಗಳಿಂದಲೂ ಇವರ ಮನೆಯ ಒಳಭಾಗ ಪ್ರಧ್ವನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂಬುವ ಸುಂದರ ವರ್ಣನೆ ಕದಂಬರು ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಇಂತಹ ಉದಾತ್ತ ಬದುಕಿನ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದ ಕದಂಬ ಅರಸರು ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜಾಕೋಟಿಯ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ ಶಾಸನಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸ್ವಸ್ತ್ಯಸ್ತು'ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯಃ' ಹಾಗೂ ಸ್ವಸ್ತಿ ಪ್ರಜಾಭ್ಯಃ ಎಂಬುವ ವಾಕ್ಯಗಳು ಇದನ್ನೇ ಹಾರೈಸುತ್ತವೆ.

ಹೀಗೆ ಕದಂಬ ಅರಸರೆಲ್ಲರೂ ವೇದ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದು, ಅಶ್ವಮೇಧಾದಿ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಹಾರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾದ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನೊದಗಿಸಿದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವೇದಾಧ್ಯಯಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದಾನ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದರು. ಇವರು ಗೋತ್ರ ಪ್ರವರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಪಂಚ ಮಹಾಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಸೋಮಯಜ್ಞ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ, ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಅಧ್ಯಯನ-ಅಧ್ಯಾಪನ ಮಾಡುತ್ತ ಷಟ್ಕರ್ಮನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಕದಂಬ ಅರಸು ಪರಮತ ಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾಗಿ ಜೈನ ಬುದ್ಧ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಗೌರವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಆದರ್ಶ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ಮಾನವ ಜನಾಂಗದ ಕಲ್ಯಾಣ ಇವರ ಬದುಕಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇವರ ಕಾಲದ ಸಮಾಜವು ಶಾಂತಿ ಸೌಖ್ಯದನೆಲೆವೀಡಾಗಿತ್ತು. ಇಂದು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಉದಾತ್ತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿತ್ರ ಪ್ರಾಚೀನ ಕದಂಬರ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

---

16 ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ ೩೩ ಪುಟ ೬೫
17 ,, ,, ೩೫ ,, ೬೯
18 ,, ,, ೪ ,, ೮